

Koetoiminta ja käytäntö

Liite 12.6.2006 63. vuosikerta Numero 2 Sivu 4

Yhteislaiduntaminen ei lisää loisongelmaa

Riitta Sormunen-Cristian ja Merja Manninen, MTT

Kuiva ja lämmin laidunnusjakso vähensi selvästi eläinten loisia. Samalla laitumella olleet karitsat ja naudat hyödynsivät laidunta tehokkaasti. Eläinten loismääriin tai terveyteen yhteislaidunnus ei vaikuttanut. Loiset eivät myöskään juuri tarttuneet eläinlajista toiseen.

Märehtijöissä on aina loisia, joista osa aiheuttaa vakaviakin terveysongelmia. Sisäloiset, kuten kokkidit, pyörö-, heisi-, maksa- ja keuhkomadot, aiheuttavat anemiaa, ripulia, laihtumista ja turvotuksia. Loisista kärsivä eläin voi jopa menehtyä. Yleisimpiä lampaan ja naudun loisia ovat pyörömadot. Loisten vaikutus terveyteen riippuu eläinlajista, tartunnan voimakkuudesta, eläimen yleiskunnosta ja hoidosta. Terveysongelmia esiintyy etenkin nuorilla, vastustuskyvyttömällä eläimillä laidunkaudella.

Loistartunnan ennaltaehkäisyssä on tärkeintä, että eläimet laiduntavat puhtailla, edellisenä kesänä laiduntamattomilla alueilla. Tämä ei kuitenkaan aina ole mahdollista. Jos laidun on loisten saastuttama, eläimet saavat syömästään rehusta tartunnan ja niitä joudutaan lääkitsemään. Loislääkitys lisää kustannuksia, ja lääkityn eläimen saa teurastaa vasta noin kuukauden kuluttua.

Loisia etsittiin yhteislaitumella

Lampaiden ja nautojen yhteislaiduntamisen vaikutusta eläinten loismääriin selvitettiin MTT:n emolehmänavetalla Tohmajärvellä kesinä 2003 ja 2004. Selvitys oli ensimmäinen laatuaan Suomessa. Tutkimuksessa oli molempina kesinä 32 hereford-emolehmää ja niiden 32 vasikkaa sekä 90 suomenlammaspässikaritsaa. Naudat olivat neljässä kahdeksan emon ja kahdeksan vasikan ryhmässä. Kahdessa nautaryhmässä oli lisäksi 45 karitsaa. Ryhmää kohden laidunta oli 4,2 ha jaettuna kolmeen syöttökaistaan. Laidun oli toisen vuoden nurmea, josta 42 % oli timoteita, 23 % nurminataa ja 18 % puna-apilaa. Laidunnus kesti 83 päivää. Yksilölliset sonta- ja papananäytteet otettiin laidunkauden alussa ja lopussa sekä kuukauden välein. Loismääritykset tehtiin professori Antti Oksasen johdolla Oulun EELAssa. Nautoja ja karitsoita ei loislääkitty.

Alkukesä 2003 oli kolea sekä heinäkuu kuuma ja vähäsateinen. Kesä 2004 oli runsassateinen. Ajoittain laidun ei pystynyt imemään satanutta vesimäärää. Veden

pehmittämä nurmi rikkoutui laiduntavien eläinten sorkista ja myös loisongelman pelättiin kasvavan.

Uudella laitumella vähän loistartuntoja

Kesäkuun 18. päivänä 2003 kerätyistä sonta- ja papananäytteistä yli 80 %:sta löytyi loisten munia. Lähes kaikissa karitsoiden näytteissä oli runsaasti kokkidiokystia (*Eimeria* sp.). Niitä oli jopa 430 000 kappaletta sontagrammassa. Ookystat ovat loisten tartunnallisia muotoja. Runsaista kokkidimääristä huolimatta karitsat kasvoivat laitumella ilman loislääkitystä keskimäärin lähes 200 grammaa päivässä. *Eimeriaa* löytyi yleisesti myös emolehmitä ja vasikoilta. Nämä olivat todennäköisesti eri lajeja kuin karitsoiden. Kuivan ja kuumien säänsä ansiosta kokkidimäärät vähenivät heinäkuussa selvästi eivätkä nousseet elokuussakaan enää kesäkuun tasolle.

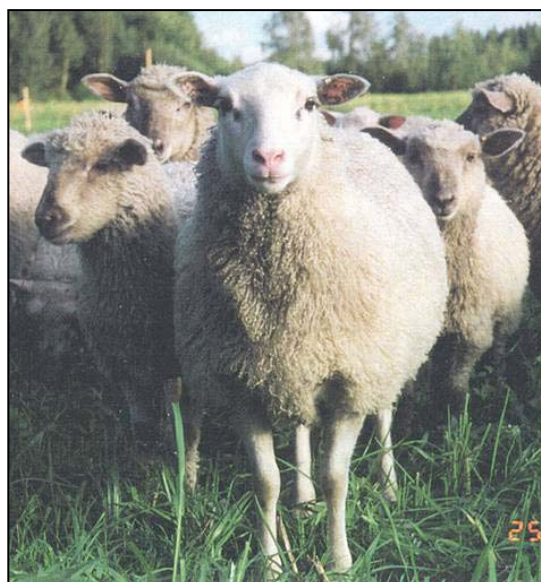
Emolehmät tuottivat laidunkauden alussa ja vasikat laidunkauden lopussa pieniä määriä pyörömatoihin kuuluvia suolistomatoja. *Ostertagia ostertagi* -juokutusmahamadon munia oli enimmillään 200 kappaletta sontagrammassa. Jos niitä sontagrammassa on yli 3 000, eläin on vaarassa sairastua. Karitsoilta löytyivät ensimmäiset vähäiset suolisto- ja kihomatotartunnat laidunkauden lopussa elokuussa. Suolistomatotartunta tuli todennäköisesti naudoilta. Sen sijaan kihomadon munia ei löydetty naudoista eikä karitsoistakaan kuin ensimmäisenä kesänä. Koska laidun oli kesällä 2003 ensimmäistä kertaa eläinten käytössä, loisia oli yleisesti vähän.

Loiset pysyivät kurissa

Sateista kesää 2004 pidettiin otollisena loisten kasvulle. Toisin kuitenkin kävi. Eläinten loismäärät eivät muuttuneet, lukuun ottamatta kokkidimääriä. Suolistomatoja löytyi laidunkauden alkaessa sekä karitsoiden kanssa että ilman niitä laiduntavilta naudoilta. Karitsojen mukanaolo laitumella nosti laidunpainetta, mutta se ei lisännyt emojen eikä vasikoiden loismääriä. Tämä selittyy osittain sillä, että loiset eivät juuri tarttuneet eläinlajien välillä. Ulkomaisissa tutkimuksissa yhteislaidunnuksen on todettu vähentäneen loisongelmaa ja siitä ovat hyötäneet ennen kaikkea lampaat.

Riitta Sormunen

Lisätietoja: riitta.sormunen-
cristian@mtt.fi
puh. (03) 4188 3640

Puhtaalla laitumella karitsat voivat hyvin ilman loislääkitystä.